

VLAAMSCHE STEM, De, dagblad op 1 februari 1915 te Bussum in Nederland opgericht door **Albéric Deswarte**, samen met enkele andere uit België gevluchte Vlamingen. Zij, **Cyriel Buysse**, **André de Ridder**, **René de Clercq**, **Johan Eggen** en van 1 juli 1915 af ook **Antoon Jacob**, vormden met Deswarte de redactie.

Het blad verbond aanvankelijk loyaliteit aan de Belgische staat met trouw aan de strijd voor de ontvoogding van Vlaanderen. Uitgaande van dit ideaal werkten ook **Frans van Cauwelaert** en **Julius Hoste (jr.)** eraan mee. In juni 1915 schreef Deswarte echter een drietal artikelen waarin hij voor Vlaanderen zelfbestuur binnen de Belgische staat bepleitte. Op 11 juli zonden Deswarte en De Clercq mede namens de redactie en ook uit naam van de radicale Utrechtse afdeling van het **Algemeen-Nederlands Verbond**, een telegram aan koning **Albert I** ter gelegenheid van de herdenking van de **Guldensporenslag**. In dit telegram vroegen zij om autonomie voor Vlaanderen. De koning wenste op dit verzoek niet in te gaan. De bevrijding van België was primair.

Hierdoor ontstond tweespalt in de redactie. De 'passivisten' sloten zich bij de wens van de koning aan (**passivisme**). Deswarte, Buysse, De Ridder, Van Cauwelaert en Hoste verlieten de redactie. Enkel kozen voor het **activisme** en stelden de belangen van Vlaanderen boven alles. Jacob en De Clercq bleven van 17 augustus 1915 af het blad in die geest voortzetten.

Deze koersverandering in de zomer van 1915, waarbij de proactivistische groepering in Nederland de overhand kreeg, kwam met hulp van het Duitse gezantschap tot stand. **Frederik C. Gerretson** en **Derk Hoek** kozen als Nederlanders en vrienden

van Vlaanderen al vroeg voor het activisme en vanuit een zekere pro-Duitsheid zagen zij in een Duitse overwinning mogelijkheden voor Vlaanderen en Nederland. De financiële positie van *De Vlaamsche Stem* was zwak. Het aandelenkapitaal was niet volgestort en hierin lagen infiltratiemogelijkheden. Gerretson bood aan het aandelenkapitaal te versterken en deed dit met de aan het Duitse gezantschap verbonden Hilfsstelle, waar **Friedrich Wichert** onder toezicht van gezant R. von Kühlmann de scepter zwaaide. Stromannen, voorzien van Duits geld, vulden het kapitaal aan en in september 1915 was de in mei 1915 opgezette operatie voltooid. De actie was streng geheimgehouden. De redactieleden zelf waren er niet van op de hoogte en dachten dat Gerretson en zijn vrienden het geld verschaft hadden. Het blad was echter in feite in handen van de Duitse legatie en de vrienden van Gerretson. Dit had gevolgen voor de inhoud.

De eis tot zelfbestuur werd scherper gesteld en de kritiek op de Belgische regering heviger. In oktober zette de Belgische regering Jacob en De Clercq uit hun leraarsambt. Het blad werd ook aan het IJzerfront verboden. Men beschuldigde de redactie van Duitsgezindheid. Volstreekte neutraliteit tegenover Duitsland werd voor Jacob en de zijnen na de breuk met de Belgische regering steeds moeilijker vol te

houden, al toonde Jacob zich in zijn publicaties gereserveerd ten opzichte van Duitsland en legde hij sterk de nadruk op de noodzaak van een neutraal België.

De Duitse autoriteiten verboden de verspreiding van *De Vlaamsche Stem* in het bezette België. Het blad had zeker in de aanvangsperiode diverse fel anti-Duitse artikelen opgenomen, van onder anderen Jozef de Cock uit Leuven, en anti-Duitse gedichten van De Clercq.

De Vlaamsche Stem heeft, ondanks zijn korte bestaan, een rol gespeeld in de meningsvorming van de activistische flaminganten. Op 1 februari 1916 werd de verschijning wegens geldgebrek gestaakt. De opvolger van von Kühlmann liquideerde de Hilfsstelle en oordeelde negatief over de werking van *De Vlaamsche Stem*. Het blad slaagde er niet in de publieke opinie in Nederland diepgaand te beïnvloeden.

LITERATUUR: L. Wils, *Flamenpolitik en aktivisme*, 1974; – P. Bentein, 'Het dagblad "De Vlaamsche Stem" en het ontstaan van het aktivisme in Nederland', in WT, jg. 45, nr. 4 (1986), p. 213-225 en jg. 46, nr. 1 (1987), p. 17-25; – P. van Hees, 'De financiering van "De Vlaamsche Stem" een discussie zonder eind? F.C. Gerretson en zijn Duitse betrekkingen in 1915', in WT, jg. 46, nr. 1 (1987), p. 27-36; – L. Wils, *Vlaanderen, België, Groot-Nederland. Mythe en Geschiedenis*, 1994.

PIETER VAN HEES*

De redactie van De Vlaamsche Stem na de 'overname' van Frederik Gerretson (v.l.n.r.): Jan Eggen, Delbecque, René de Clercq, Jan de Reyghere, Antoon Jacob en Lucien Brulez. In de zomer van 1915 had de activistische strekking binnen de redactie de bovenhand gehaald. Gerretson zorgde daarop voor een kapitaalbreng met Duitse middelen. Hij kon de druk op de redactie om een radicalere anti-Belgische koers te volgen nu vergroten. (AMVC)